Bezpieczeństwo w gminie wiejskiej. Organizacja systemu pomocy

IWONA RASZEJA-OSSOWSKA

Spis treści

Bezpieczeństwo obywateli. Kto się nim zajmuje? 2

Bezpieczeństwo obywateli w gminie. Kto nim zarządza? 3

Sytuacje kryzysowe w gminie wiejskiej. Kto i w jaki sposób się nimi zajmuje?....4

Obrona cywilna w gminie....8

Telefony alarmowe 9

Alarmowanie i ostrzeganie....10

Źródła 11

Bezpieczeństwo obywateli. Kto się nim zajmuje?

Głównym zadaniem każdego państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa jego obywatelom, czyli ich ochrona i obrona przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami militarnymi lub niemilitarnymi, zarówno **w czasie pokoju, jak i w okresie kryzysu i wojny**.

Ochrona ludności obejmuje zapewnienie zdrowia i życia ludzi, bezpieczeństwa obywateli oraz porządku publicznego, ochronę mienia i środowiska, a także pomoc w trudnych sytuacjach po ich wystąpieniu.

Zadania te wykonywane są na wszystkich szczeblach władzy, tj. centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym.

W Polsce ochroną bezpieczeństwa obywateli zajmuje się **wiele podmiotów.**

Wiodącą rolę w obszarze **bezpieczeństwa** odgrywają prezydent i premier, rada ministrów, ministrowie obrony narodowej i spraw wewnętrznych wraz z podległymi im organizacjami, formacje policyjne, służby specjalne i straże a także **organy samorządu**, organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa prywatne.

Funkcję kreatywno - nadzorczą (w tym legislacyjną) sprawują m. in.: Sejm, Senat, Prezydent RP, Rada Ministrów, Prezes Rady Ministrów, ministrowie właściwi w sprawach bezpieczeństwa, terenowe organy administracji ogólnej, **organy samorządu terytorialnego**.

Funkcje wykonawcze realizowane są przez: policję, straż pożarną, ratownictwo medyczne, prokuratury, zakłady karne, straż gminną, firmy (np. ochrony osób i mienia, detektywistyczne, wywiadowcze, ubezpieczeniowe), sądy.

Podmiot sprawujący władzę na danym terenie ponosi odpowiedzialność m.in. za utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju czyli przestrzeganie prawa przez organy władzy publicznej, podmioty gospodarcze oraz obywateli na wskazanym terenie.

Bezpieczeństwo obywateli w gminie. Kto nim zarządza?

Zarządzanie bezpieczeństwem w gminie zarówno w czasie pokoju, kryzysu polityczno-militarnego, jak i w warunkach innych nadzwyczajnych zagrożeń jest realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami (w tym wytycznymi wojewodów w zakresie obronności, zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej) oraz w ramach podsystemu kierowania bezpieczeństwem narodowym, który tworzą wszystkie organy kierowania (w tym samorządu terytorialnego) odpowiadające za realizację zadań obronnych w ustanowionych prawnie relacjach kompetencyjnych.

Na obszarze gminy realizacja zadań z zakresu porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej należy do zadań własnych gminy. Wykonywanie w/w zadań należy **do wójta, jako organu wykonawczego gminy**, przy wsparciu instytucji wyspecjalizowanych w zapewnianiu bezpieczeństwa, jak np. policja, państwowa i ochotnicza straż pożarna, siły zbrojne oraz inne służby i inspekcje. Kompetencje – obowiązki i uprawnienia wójta w czasie pokoju – wynikają w szczególności z przepisów dotyczących zarządzania sytuacjami kryzysowymi.

Należy jednak pamiętać, że zgodnie z Art. 31 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej[1] na każdym obywatelu spoczywa także obowiązek przestrzegania przepisów prawa w zakresie ogólnie pojętego bezpieczeństwa własnego, jak i innych obywateli. W pierwszej kolejności przepisów dotyczących ochrony przeciwpożarowej, prawa wodnego i budowlanego.

Zgodnie z Art. 86 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej[2] natomiast, każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie.

[1] Konstytucja z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
[2] Tamże.

Sytuacje kryzysowe w gminie wiejskiej. Kto i w jaki sposób się nimi zajmuje?

Sytuacja kryzysowa to zjawisko nieoczekiwane, nagłe, destabilizujące bezpieczeństwo ludności.

Sytuacja kryzysowa to sytuacja wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków.

Sytuacje kryzysowe, np. **pożar, powódź** czy **katastrofa komunikacyjna**, stanowią poważne zagrożenie zarówno dla ludzi, jak i środowiska oraz instytucji państwowych. Z tego względu ważne jest realizowanie zadań z zakresu **zarządzania kryzysowego.**

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która **polega na zapobieganiu** sytuacjom kryzysowym, **przygotowaniu** do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, **reagowaniu** w przypadku wystąpienia **sytuacji kryzysowych**, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej.

Infrastruktura krytyczna to np. systemy transportowe i komunikacyjne (drogowe, kolejowe, lotnicze, morskie), systemy ratownicze, systemy zapewniające ciągłość działania administracji publicznej, systemy produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych.

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie gminy wiejskiej jest <u>wójt.</u>

Do zadań wójta w sprawach zarządzania kryzysowego należy:

- **kierowanie** monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy;
- realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
  - ✓ realizacja zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego,
  - ✓ opracowywanie i przedkładanie staroście do zatwierdzenia **gminnego planu zarządzania kryzysowego;**
  - ✓ zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;

- ✓ wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta;
- ✓ zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków **zdarzeń o charakterze terrorystycznym**;
- ✓ współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- ✓ **organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej**.

Wójt wykonuje w/w zadania przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego.

Organem pomocniczym wójta, w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest **gminny zespół zarządzania kryzysowego** (GZZK) powoływany przez wójta. Wójt określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, a także kieruje jego pracami.

W skład zespołu gminnego, wchodzą osoby powołane spośród:

- osób zatrudnionych w urzędzie gminy, gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych;
- pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, skierowanych przez przełożonych do wykonywania zadań w tym zespole na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta;
- przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych.

W skład zespołu gminnego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez wójta.

Do głównych zadań GZZK należy:

- monitorowanie występujących klęsk żywiołowych i prognozowanie rozwoju sytuacji;
- realizowanie procedur i programów reagowania w czasie stanu klęski żywiołowej;
- planowanie wsparcia organów kierujących działaniami na niższym szczeblu administracji publicznej;
- przygotowywanie warunków umożliwiających koordynację pomocy humanitarnej na obszarach działania zespołów;
- realizowanie polityki informacyjnej związanej ze stanem klęski żywiołowej.

Wójt zapewnia na obszarze gminy realizację następujących zadań:

- całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji oraz dokumentowania prowadzonych czynności;
- współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- współpracę z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
- współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- realizację zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższania gotowości obronnej państwa.

Wójt może tworzyć **gminne centrum zarządzania kryzysowego**.

Sytuacja kryzysowa. Jak się zachować?
W przypadku zauważenia lub pozyskania informacji o pożarze, awarii gazowej lub innym miejscowym zagrożeniu na terenie przyległym do swojego miejsca zamieszkania zaleca się wszystkim osobom przebywającym w sąsiedztwie miejsca zagrożenia zastosowanie się do niżej podanych wskazówek.

1. Nie zbliżać się do rejonu zagrożenia.
2. Odblokować i nie tarasować dróg dojazdowych do miejsca zagrożenia, nie utrudniać dojazdu służbom ratowniczym do terenu akcji ratowniczo-gaśniczej.
3. Przebywając na terenie otwartym:
    - nie wchodzić w obszar silnego zadymienia, chmury gazów lub produktów spalania;
    - oddalić się od terenu zdarzenia udając się w kierunku prostopadłym do kierunku wiatru, a w razie potrzeby pomóc w opuszczaniu terenu zagrożonego osobom o zmniejszonej sprawności ruchowej;
    - postępować zgodnie z poleceniami zawartymi w komunikach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające.
4. Poruszając się samochodem spróbować ominąć strefę oddziaływania termicznego i skutków emisji gazów toksycznych, w strefie zadymienia – zamknąć okna, wyłączyć wentylację w pojeździe, opuścić rejon zagrożenia możliwie najkrótszą drogą.
5. Przebywając w domu:
    - włączyć telewizor lub radioodbiornik na częstotliwość stacji lokalnej;
    - wysłuchać uważnie nadawanych komunikatów;
    - postępować zgodnie z poleceniami nadawanymi w masmediach;
    - przygotować się do ewentualnej ewakuacji;
    - w razie potrzeby skontaktuj się z lokalnym instytucjami Zarządzania Kryzysowego.
6. W przypadku wezwania do ewakuacji przez Kierującego Działaniami Ratowniczymi i lokalne służby należy:
    - bezwzględnie dostosować się do otrzymanych poleceń;
    - opuszczając dom należy pamiętać o:
        a. zabraniu dokumentów, telefonu komórkowego wraz z ładowarką, leków oraz recept w przypadku chorób przewlekłych wymagających stosowania codziennego leków, ważnych dokumentów rodzinnych etc.
        b. wyłączeniu dopływu wszystkich mediów do budynku, mieszkania (gaz, prąd, woda);
        c. opuszczeniu rolet oraz zamknięcia okien i drzwi;

- udać się w rejon zbiórki ewakuowanych, zgodnie z treścią podanych komunikatów.

Źródło/ więcej informacji: www.kmpspbydgoszcz.pl/index.php/porady

Zarządzanie kryzysowe w gminie wiejskiej

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2007 Nr 89 poz. 590 t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 261, 583.).

Więcej informacji:

- **Strony BIP (Biuletyn Informacji Publicznej) jednostek administracji publicznej (gmin);**
- **Rządowe Centrum Bezpieczeństwa.**

Co do zasady, szczegółowe informacje na temat zarządzania kryzysowego (gminnego planu zarządzania kryzysowego, regulaminu działania gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, składzie gminnego zespołu zarządzania kryzysowego) umieszcza się na stronach internetowych **BIP m.in. urzędów gmin.** Jeśli informacje nie zostały opublikowane można o nie wystąpić. Stanowią informację publiczną[3].

[3] Dokumenty te, w porównaniu z oryginałami, mogą zostać zmodyfikowane poprzez usunięcie części tzw. danych wrażliwych, ze względu na wymogi innych aktów prawnych – w szczególności dotyczy to danych teleadresowych.

Obrona cywilna w gminie

Według **prawa międzynarodowego**[4] zadaniem obrony cywilnej jest ochrona ludności przed niebezpieczeństwami wynikającymi z działań zbrojnych lub klęsk żywiołowych i przezwyciężanie ich bezpośrednich następstw, jak też zapewnienie warunków koniecznych do przetrwania.

Do kwietnia 2022 r. tematyka obrony cywilnej była wyodrębniona w rozdziale o obronie cywilnej w ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej[5]. Zgodnie z art. 137 tej ustawy *obrona cywilna ma na celu ochronę ludności, zakładów pracy i urządzeń użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska oraz usuwaniu ich skutków*.

Ustawa o obronie ojczyzny[6], która zastąpiła poprzednie regulacje i weszła w życie 23 kwietnia 2022 r., w ogóle **nie reguluje kwestii obrony cywilnej**.

Tym samym nie jest możliwe określenie odpowiedzialności wójta/ gminy/ urzędu gminy za zadania z zakresu dotychczasowej obrony cywilnej (np. przygotowanie schronów i ukryć dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do użycia).

Podstawa prawna:

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 372 ze zm.).

Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2022 r. poz. 655).

[4] Obrona Cywilna została powołana do życia przez społeczność międzynarodową, na podstawie artykułu 61 Protokołu Dodatkowego I do Konwencji Genewskich z 12 sierpnia 1949 r. dotyczących ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych. Polska była jednym z pierwszych spośród 163 państw, które podpisały dokumenty tzw. prawa humanitarnego, przyjętego w IV Konwencji Genewskiej z 12 sierpnia 1949 r. o ochronie osób cywilnych podczas wojny. Dalsze dokumenty prawa humanitarnego, to dwa protokoły dodatkowe do konwencji genewskiej z 12 sierpnia 1949 r.: o ochronie ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (protokół I), o ochronie ofiar nie międzynarodowych konfliktów zbrojnych (protokół II), http://www.grabownadprosna.com.pl/asp/_drukuj.asp?typ=14&menu=194&strona=1&sub=183, dostęp: 31.05.2022 r.

[5] Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 372 ze zm.)

[6] Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2022 r. poz. 655).

Telefony alarmowe

Europejski numer alarmowy 112 należy wybierać w sytuacjach alarmowych, w których niezbędna jest pomoc Policji, Państwowej Straży Pożarnej lub Państwowego Ratownictwa Medycznego i gdy wymagane są natychmiastowe działania tych służb.

Wzywając pomocy dzwoń na numer alarmowy 112.

Po zgłoszeniu się operatora:

- podaj możliwie dokładny adres, gdzie miało miejsce zdarzenie (jeśli nie znasz adresu, podaj charakterystyczne punkty, elementy krajobrazu itp.).,
- co się stało: ilu jest poszkodowanych, w jakim są stanie, czy oddychają, czy są przytomni, jakie mają obrażenia,
- podaj inne ważne informacje o zdarzeniu,
- przedstaw się - podaj swoje imię i nazwisko, numer telefonu.

Pamiętaj!

Nie rozłączaj się pierwszy. Po zakończeniu rozmowy osoba przyjmująca zgłoszenie może do Ciebie oddzwonić żeby spytać o dodatkowe informacje.

Nie blokuj numeru alarmowego dzwoniąc ze sprawami, które możesz załatwić w inny sposób. Numer alarmowy to nie jest informacja telefoniczna.

Źródło/ więcej informacji: https://www.gov.pl/web/numer-alarmowy-112/jak-zglaszac.

Wprowadzenie numeru alarmowego 112 nie wyłączyło pozostałych numerów alarmowych do służb ratunkowych tj.:

997 - Policja,

998 - Państwowa Straż Pożarna,

999 - Państwowe Ratownictwo Medyczne.

Więcej informacji:

- BIP danej gminy.
- Warto sprawdzić (i zapisać) inne potrzebne telefony interwencyjne, właściwe dla danej gminy: np. straży gminnej, wodociągów, dostawców gazu i prądu, konserwatorów lub administratorów budynku.

Alarmowanie i ostrzeganie

Sygnały alarmowe i ostrzegawcze przekazywane są przez syreny alarmowe (niektóre syreny posiadają możliwość emitowania alarmów i komunikatów głosowych) oraz środki masowego przekazu – radio i telewizję. W niektórych gminach, powiatach i województwach wykorzystywane są także inne sposoby informowania ludności np. wiadomościami tekstowymi (SMS) poprzez sieć telefonii komórkowej, megafony oraz powiadamianie od domu do domu.

Alarmy

Alarm ogłaszany jest w przypadku wystąpienia zagrożeń trzyminutowym sygnałem modulowanym. Odwoływany jest przez trzyminutowy sygnał ciągły.

Ostrzeżenia

Ostrzeżenia przekazywane w przypadku, kiedy istnieje ryzyko wystąpienia zagrożeń.

Komunikaty ostrzegawcze przekazywane są w środkach masowego przekazu.

Pamiętaj:

- jeżeli usłyszysz dźwięk syreny alarmowej, włącz radio lub telewizor na lokalną stację, słuchaj komunikatów o zagrożeniu i postępuj zgodnie z poleceniami,
- sprawdź miejsca pobytu domowników i osób z najbliższego otoczenia, poinformuj ich o niebezpieczeństwie,
- gdy jesteś poza domem, skontaktuj się z najbliższymi, informując ich o sytuacji, miejscu swego pobytu oraz o sposobie dalszego kontaktowania się,
- nie wpadaj w panikę, dawaj przykład rozumnych zachowań.

Źródło/ więcej informacji:

Poradniki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. Alarmowanie i ostrzeganie

Źródła

Akty prawa

1. Konstytucja z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
2. Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2022 r. poz. 655).
3. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 372 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. 2007 Nr 89 poz. 590 t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 261, 583.).

Źródła elektroniczne:

Poradniki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji:

- Burze i nawałnice
- Wichury
- Powódź
- Upały
- Zima
- Bezpieczny wypoczynek
- Pożar
- Zatrucie czadem
- Bezpieczne fajerwerki
- Katastrofa budowlana
- Skażenie substancją toksyczną
- Zagrożenie terrorystyczne
- Alarm bombowy
- Niebezpieczna przesyłka
- Niewypały, wybuchy
- Pierwsza pomoc
- Zatrucie substancjami psychoaktywnymi
- Cyberbezpieczeństwo

http://www.bip.koronowo.pl/index.php?cid=682&bip_id=10392, dostęp: 31.05.2022 r.

http://www.grabownadprosna.com.pl/asp/_drukuj.asp?typ=14&menu=194&strona=1&sub=183, dostęp: 31.05.2022 r.

https://samorzad.infor.pl/temat_dnia/387297,Bezpieczenstwo-i-porzadek-publiczny-w-gminie.html, dostęp: 31.05.2022 r.

https://www.gov.pl/web/mswia/alarmowanie-i-ostrzeganie, dostęp: 31.05.2022 r.

https://www.gov.pl/web/mswia/wazne-informacje, dostęp: 31.05.2022 r.

https://www.gov.pl/web/numer-alarmowy-112/co-zglaszac, dostęp: 31.05.2022 r.

https://www.gov.pl/web/numer-alarmowy-112/jak-zglaszac, dostęp: 31.05.2022 r.

https://www.gov.pl/web/rcb/zarzadzanie-kryzysowe, dostęp: 31.05.2022 r.

https://zpe.gov.pl/a/postepowanie-wobec-zagrozen-w-czasie-wojny/DWcV1HpUX, dostęp: 31.05.2022 r.

www.kmpspbydgoszcz.pl/index.php/porady, dostęp: 31.05.2022 r.